

אמר רבי יוחנן: ואפילו כשאומר לה לשון זו, בכל זאת צריך שיבטל בלבו את הנדר, ויאמר בלבו שהנדר מופר.

תניא, בית שמאי אומרים: המפר נדר בשבת — מבטל בלבו.

אבל המפר נדר בחול — מוציא בשפתיו את לשון ההפרה.

ובית הלל אומרים: אחד זה ואחד זה [בין בשבת ובין בחול], מבטל בלבו, ואין צריך להוציא בשפתיו⁽⁵⁵⁾.

אמר רבי יוחנן: חכם שהתיר את הנדר ולא אמר לשון "מותר לך", אלא אמר בלשון הפרת הבעל "מופר לך".

וכן בעל שהפר את הנדר ולא אמר לשון "מופר לך", אלא אמר בלשון התרת חכם, "מותר לך" —

לא אמר כלום, היות ולשון הפרה בבעל מבוארת בפסוק, ואילו לשון התרה בחכם נלמדת מהפסוק "לא יחל דברו", אבל אחרים עושים דברו חולין ומאי ניהו, חכם. וחולין הוא לשון היתר.

והטעם: דתניא,

אמרה תורה "זה הדבר" — מלמד הכתוב כי רק החכם מתיר את הנדר, ואין הבעל מתיר את הנדר, אלא רק מפר אותו ביום שומעו.

שיכול [שהיה אפשר לומר קל וחומר]:

ומה חכם, שאין מפר, בכל זאת הוא מתיר.

בעל, שמפר — אינו דין שמתיר:

תלמוד לומר:

"זה הדבר" —

חכם מתיר, ואין בעל מתיר.

ותניא אידך,

"זה הדבר" — בעל מפר, ואין חכם מפר.

שיכול [שהיה אפשר לומר קל וחומר]:

ומה בעל, שאין מתיר, בכל זאת הוא מפר.

חכם שמתיר — אינו דין שמפר?

תלמוד לומר "זה הדבר" — בעל מפר, ואין חכם מפר.

ביטול בלב היינו דוקא אם יאמר לה טלי ואכלי טלי ושתי. ובית שמאי סוברים שאף זה לא מהני רק בשבת אבל בחול צריך להפר בפה ממש. והרמב"ם אומר שישנם שני אופני ביטול על נדר על ידי הבעל:

א. הפרה רגילה, שהנדר מופר והאשה יכולה לעבור על נדרה. וכמו כן יכולה היא שלא לעבור על נדרה.

ב. ביטול, שהבעל מבטל את הנדר על ידי שכופה את האשה לעבור על הנדר.

וכתב הרשב"א שלפי דברי הרמב"ם מיושב

שהטעם הוא משום גזירה אטו התרת נדרים על ידי חכם, שאסורה בשבת, כיון שהרי דין זה נאמר אף בנדרים שהם לצורך השבת, כי הוא אומר לה טלי ואכלי, וזה צורך השבת, ובאופן זה אף התרת נדרים על ידי חכם מותרת בשבת.

55. הרשב"א שואל, הלא אמרינן בגמרא לקמן שהפרה בלב לא מהני, ואם כן איך מועיל הביטול בלב?

והרשב"א מתרץ, שדין זה שהפרה בלב אינה מועילה, הוא מדרבנן. וב"ה שאומרים דמהני

ומוסיפה הברייתא ללמוד דינים נוספים מ"זה הדבר".

נאמר כאן [בפרשת נדרים] **"זה הדבר"**.

ונאמר להלן **"זה הדבר"**, באיסור שחוטי חוץ.

וילפינן גזירה שווה:

מה בשחוט חוץ נאמרה פרשה זו **באהרן ובניו וכל ישראל** — שלכולם נאסר לשחוט קרבן חוץ למקדש.

אף פרשת נדרים נאמרה **באהרן ובניו וכל ישראל** — שכולם יכולים להתיר נדרים.

ומה כאן [בפרשת נדרים] **ראשי המטות** — **אף להלן** [בשחוט חוץ] **ראשי המטות**.

ומפרשת הגמרא את דברי הברייתא.

בפרשת נדרים למאי הלכתא? — מה כונת הברייתא ללמוד מכך שכל ישראל כשרים להתרת נדרים?

אמר רב אחא בר יעקב: כונת הברייתא **להכשיר שלשה הדיוטות** להתרת נדרים, ואין צורך בתלמידי חכמים.

ומקשינן: **והא "ראשי המטות" כתיב.**

וראשי המטות היינו תלמידי חכמים, ואיך אפשר לומר שאף הדיוטות כשרים לכך?

ומתריצין: **אמר רב חסדא ואיתמא רבי יוחנן:** דין זה, שצריך דוקא ראשי המטות,

הוארק **ביחיד** המתיר את הנדר, שאז צריך שיהא דוקא **מומחה**.

אבל כאשר שלשה מתירים את הנדר, אז מהני אף בג' הדיוטות.

ומפרשת הגמרא את סוף דברי הברייתא:

הא דאמרינן בברייתא ש"ראשי המטות", זהו אף **בשחוט חוץ** — **למאי הלכתא?** איזו הלכה נלמדת מזה?

אמר רב ששת: לימוד זה הוא כדי לומר, שאף בפרשת קדשים ישנו דין של ראשי המטות. וכשם שבפרשת נדרים יש אפשרות של התרת נדרים על ידי ראשי המטות, אף בפרשת קדשים יש אפשרות **שאלה** והתרת חכם **בהקדש**.

ומקשינן:

לפי בית שמאי, דאמרי אין אפשרותשל **שאלה** והתרת חכם **בהקדש**, אם כן חוזרת הקושיא:

ראשי המטות דכתיב בשחוט חוץ, למאי הלכתא? — איזו הלכה נאמרה בכך שיש דין ראשי המטות בפרשת שחוט חוץ?

ומתריצין:

בית שמאי חולקים על דברי הברייתא, ולית להו גזירה שווה זו, המשווה את פרשת נדרים לפרשת שחוט חוץ.

ומקשינן לפי בית שמאי, שלא דורשים את

הקושיה הקודמת, כי מה שאמרינן הפרה בלב לא מהני, היינו בהפרה רגילה, אבל בביטול מהני אפילו בלב. ולכן אומרים ב"ה שאפשר לבטל אף בחול בלב ואין צורך לבטל בפה.

והראב"ד מפרש את דברי ב"ש שבחול צריך להוציא בשפתיו היינו שכאשר ביטל בשבת בליבו צריך במוצ"ש לחזור ולומר בפה. וב"ה חולקים וסוברים שאין צורך לחזור במוצ"ש ולהפר בפה.

הגזרה שוה, אם כן הפסוק "זה הדבר" בפרשת נדרים, למאי כתיב [מה דורשים מפסוק זה]?

ומפרשת הגמרא: פסוק זה נכתב כדי לומר, שרק חכם מתיר נדרים בלשון התרה, ואין הבעל מתיר את נדרי אשתו בלשון זו.

וכן רק בעל מפר נדרי אשתו בלשון הפרה, ואין החכם מפר נדרים בלשון זו.

ומקשינן לפי בית שמאי:

הפסוק "זה הדבר" בפרשת שחטי חוין, למאי כתיב [מה דורשים מפסוק זה]?

ומפרשת הגמרא: פסוק זה נכתב כדי לומר, שרק על השחיטה של בהמת קרבן בחוין חייב, ואין חייב על המליקה של קרבן העוף בחוין.

ומקשינן:

אלא לבית שמאי [לפי בית שמאי], להכשיר ג' הדיוטות בהפרת נדרים מנלן? — מהיכן לומדים בית שמאי דין זה, שכאשר שלשה מתירים את הנדר אין צורך בתלמידי חכמים, אלא מהני אף ג' הדיוטות?

ומתריצין:

נפקא להו [בית שמאי לומדים דין זה] מדרב אסי בר נתן.

ומפרשת הגמרא מה הם דברי רב אסי בר נתן —

דכתיב [ויקרא כג]: וידבר משה את מועדי ה' — אל בני ישראל.

והתניא על פסוק זה:

רבי יוסי הגלילי אומר: "מועדי ה'" נאמרו בפרשת המועדות, ולא נאמרה שבת בראשית [יום השבת קרוי "שבת בראשית", להבדיל מהשנה השביעית, הנקראת "שבת הארץ"] עמהן.

בן עזאי אומר: "מועדי ה'" נאמרו בפרשת המועדות, ולא נאמר פרשת נדרים עמהן.

רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא [הוקשה לו הסבר הברייתא],

אתא לנהרדעא לקמיה דרב ששת, ולא אשכחיה [ולא מצאן] במקומו.

אתא אבתריה [בא אחריו] לעיר מחוזא.

ואמר ליה לרב ששת: מדוע אומרת הברייתא "מועדי ה'" נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן?

והא כן כתיב שבת עמהן, עם המועדות, בפרשת אמור, שנאמרו בה נישבת ומועדים!

ותו [ועוד הוסיף להקשות לו]:

מדוע אומרת הברייתא "מועדי ה'" נאמרו, ולא נאמרה פרשת נדרים עמהן?

והא מסיטרא [בקצה הפרשה] כתיבא אף פרשת נדרים!

שהרי לאחר פרשת פנחס, העוסקת בקרבנות של המועדים, נאמרה פרשת מטות, העוסקת בעניני נדרים.

אמר ליה רב ששת לרב אסי בר נתן: הכי קתני —

מועדי ה' — צריכין קידוש בית דין. שבית עמ-ב